

มคอ.3 รายละเอียดของรายวิชา
Course Specification

รหัสวิชา 0102131 การประกอบการชุมชน
(Community Enterprise)

รายวิชานี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาชุมชน
หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2568
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. รหัส ชื่อรายวิชา จำนวนหน่วยกิต รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน รายวิชาที่เรียนพร้อมกัน และคำอธิบายรายวิชา

0102131 การประกอบการชุมชน

3(2-2-5)

Community Enterprise

บุรพวิชา : ไม่มี

ควบคู่ : ไม่มี

ความหมาย หลักการ แนวคิด และประเภทของการประกอบการชุมชน ความสำคัญของการประกอบการชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการประกอบการชุมชน ความเป็นผู้ประกอบการ จริยธรรมสำหรับผู้ประกอบการ และทักษะผู้ประกอบการ โดยเน้นการจัดทำแผนธุรกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานทรัพยากรชุมชนโดยมีความรับผิดชอบต่อความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อม การสร้างคุณค่าเหนือคู่แข่ง การเพิ่มมูลค่าและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยวิเคราะห์กรณีศึกษาและฝึกปฏิบัติ

Definitions, principles, concepts, and categories of community enterprises; Significance of community enterprise on economic and social development; Factors affecting the success of community entrepreneurship, ethics for entrepreneurship and entrepreneurial skills by emphasizing on business plan, product development based on community resources towards social responsibility and environmental sustainability, creating value better than competitors, added value and standards to community products by a case study analysis and practice.

2. ประเภทของรายวิชา

- ☐ ศึกษาทั่วไป
☒ วิชาพื้นฐานเฉพาะด้าน
☐ วิชาเอกบังคับ
☐ วิชาเอกเลือก
☐ วิชาโท
☐ วิชาเลือกเสรี

3. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา ผศ.ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ

อาจารย์ผู้สอน ผศ.ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ

4. ปีการศึกษา/ภาคการศึกษา/กลุ่มผู้เรียน

ปีการศึกษา 2568/ภาคการศึกษาที่ 2/กลุ่มผู้เรียน S101 นิสิตหลักสูตรการบริหารและพัฒนาชุมชน ชั้นปีที่ 1

5. สถานที่เรียน

มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

6. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด

วันที่ 31 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2568

หมวดที่ 2 จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

1. ผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับรายวิชา (Course Learning Outcomes : CLOs)

นิสิตที่ผ่านรายวิชานี้ สามารถ

- 1.1 อธิบายความหมาย หลักการ แนวคิด และประเภทของการประกอบการชุมชนได้
- 1.2 วิเคราะห์ความสำคัญของการประกอบการชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการประกอบการชุมชนได้อย่างเหมาะสม
- 1.3 มีทักษะผู้ประกอบการ โดยเน้นการจัดทำแผนธุรกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานทรัพยากรชุมชนโดยมีความรับผิดชอบต่อความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อม การสร้างคุณค่าเหนือคู่แข่ง การเพิ่มมูลค่าและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.4 แสดงออกถึงความเป็นผู้ประกอบการและจริยธรรมสำหรับผู้ประกอบการได้อย่างเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ของรายวิชา

เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัย ประเทศ และภูมิภาค และนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนพัฒนาให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

หมวดที่ 3 ลักษณะการดำเนินการ

1. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

ภาคบรรยาย (ชั่วโมง)	ภาคปฏิบัติ (ชั่วโมง)	การศึกษาด้วยตนเอง (ชั่วโมง)
30	30	75

หมายเหตุ รายวิชานี้มีการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลภาคสนามจากสถานการณ์จริง โดยมีการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของระยะเวลาทั้งหมดของรายวิชา ตลอดจนใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอน และเป็นรายวิชาที่เน้นนวัตกรรมสังคมในชุมชนที่เชื่อมโยงกับการเป็นผู้ประกอบการ โดยการแปลงทุนชุมชนสู่การเป็นผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

2. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์และช่องทางที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล
อาจารย์ประจำรายวิชาแจ้งให้นิสิตทราบเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อและชั่วโมงการให้คำปรึกษา (Office Hours) โดยจะให้คำปรึกษาสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ณ ห้อง 13530 (ห้องพักอาจารย์) อาคาร 13 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

หมวดที่ 4 แผนการสอนและการประเมินผล

1. แผนการสอน

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง		กิจกรรมการ เรียน การสอน สื่อที่ใช้	ผู้สอน
		บรรยาย	ปฏิบัติ		
1-2	- แนะนำรายวิชา - ความหมาย หลักการ แนวคิด และประเภทของการ ประกอบการชุมชน	4	4	- มคอ.3 - บรรยาย - PowerPoint - อภิปราย - กิจกรรม	ผศ.ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
3-5	- ความสำคัญของการ ประกอบการชุมชนต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม - ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของ การประกอบการชุมชน - ความเป็นผู้ประกอบการ - จริยธรรมสำหรับผู้ประกอบการ และทักษะผู้ประกอบการ	6	6	- บรรยาย - PowerPoint - อภิปราย - วิดีทัศน์ - กิจกรรม	ผศ.ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
6-8	- การจัดทำแผนธุรกิจ - การจัดการความเสี่ยง	6	6	- บรรยาย - PowerPoint - อภิปราย - วิดีทัศน์ - กิจกรรม	ผศ.ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
9	สอบระหว่างภาค				
10-11	- การพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นฐาน ทรัพยากรชุมชนโดยมีความ รับผิดชอบต่อความยั่งยืนของ สังคมและสิ่งแวดล้อม	4	4	- บรรยาย - PowerPoint - อภิปราย - กิจกรรม	ผศ.ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
12-13	- การสร้างคุณค่าเหนือคู่แข่ง - การเพิ่มมูลค่าและมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน	4	4	- บรรยาย - PowerPoint - อภิปราย - กิจกรรม	ผศ.ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
14	- ตัวอย่างกรณีศึกษาและการ วิเคราะห์ตัวอย่างกรณีศึกษาการ ประกอบการชุมชน	2	2	- บรรยาย - PowerPoint - อภิปราย - วิดีทัศน์ - กิจกรรม	ผศ.ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง		กิจกรรมการ เรียน การสอน สื่อที่ใช้	ผู้สอน
		บรรยาย	ปฏิบัติ		
15-16	- การนำเสนอผลการศึกษาจาก กรณีศึกษาผ่านการลงพื้นที่ ปฏิบัติการจริง (การแปลงทุนชุมชนสู่การเป็น ผู้ประกอบการชุมชนอย่าง สร้างสรรค์บนฐานความ รับผิดชอบต่อความยั่งยืนของ สังคมและสิ่งแวดล้อม)	4	4	- บรรยาย - PowerPoint - อภิปราย - วิดีทัศน์ - กิจกรรม - การนำเสนอผล การศึกษาเฉพาะ กรณี	ผศ.ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
17	สอบปลายภาค				
18					
รวม		30	30		

หมายเหตุ รายวิชานี้มีการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลภาคสนามจากสถานการณ์จริง โดยมีการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของระยะเวลาทั้งหมดของรายวิชา ตลอดจนใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอน และเป็นรายวิชาที่เน้นนวัตกรรมสังคมในชุมชนที่เชื่อมโยงกับการเป็นผู้ประกอบการ โดยการแปลงทุนชุมชนสู่การเป็นผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

2. แผนพัฒนาประสิทธิภาพรายวิชา

- ☒ 1. จัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของระยะเวลาทั้งหมดของรายวิชา
- ☐ 2. จัดการเรียนรู้ร่วมกับสถานประกอบการ องค์กร หรือหน่วยงาน
- ☒ 3. จัดการเรียนรู้เชิงรุก
- ☒ 4. รายวิชาส่งเสริมทักษะผู้ประกอบการของผู้เรียน
- ☒ 5. รายวิชาก่อให้เกิดนวัตกรรมของผู้เรียน โดยมีหนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากหน่วยงาน
- ☐ 6. จัดการเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ (online) ร่วมกับ ในที่ตั้ง (on-site)
- ☒ 7. มีการพัฒนาสื่อการสอนแบบออนไลน์โดยผ่าน TSU MOOC
- ☒ 8. เปิดเผยคะแนนเก็บก่อนการสอบปลายภาค
- ☒ 9. ส่งระดับชั้นตามเวลาที่กำหนด โดยไม่มีข้อผิดพลาด
- ☒ 10. มีการทวนสอบรายวิชาในระบบของคณะฯ
- ☐ 11. อื่น ๆ ระบุ

3. แผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ลำดับ	หัวเรื่อง/ประเด็น/รายละเอียด	วิธีการประเมิน/ ลักษณะการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	คะแนน
1	- การตรงต่อเวลาของนิสิตในการเข้าเรียน การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย การเข้าร่วมกิจกรรม - ความมีวินัยและความพร้อมเพรียงของนิสิตในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อการบริหารและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน - ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย - พฤติกรรมการเรียนและการสอบ	สังเกตการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมในชั้นเรียน	1-16	10
2	- ความสามารถด้านการคิดของนิสิต เช่น การตั้งคำถาม การสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการตัดสินใจ - การทำผลงานและการนำเสนอผลงานของนิสิต	งานเดี่ยว	3-14	10
3	- ความสามารถด้านการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ของนิสิตเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการประกอบการชุมชนและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เพื่อการบริหารและพัฒนาชุมชน	สอบระหว่างภาค	9	20
4	- ความสามารถด้านการคิดของนิสิต เช่น การตั้งคำถาม การสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการตัดสินใจ - การทำผลงานและการนำเสนอผลงานของนิสิต	งานกลุ่มและการนำเสนอ	2-16	30
5	- ความสามารถด้านการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ของนิสิตเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการประกอบการชุมชนและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เพื่อการบริหารและพัฒนาชุมชน	สอบปลายภาค	17/18	30
คะแนนรวม				100

วิธีการตัดเกรด

☒ อิงเกณฑ์ (FIX-Rate)

☐ อิงกลุ่ม (T-Score)

การกำหนดช่วงคะแนนของเกรด

เกรด	A	B+	B	C+	C	D+	D	E/F
ช่วงคะแนน	≥80	≥75	≥70	≥65	≥60	≥55	≥50	≥0

หมวดที่ 5 ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

ตำรา เอกสาร ข้อมูลสำคัญ และข้อมูลแนะนำ

กรมการพัฒนาชุมชน. (2542). กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเครือข่ายหมู่บ้าน
โครงการ กข.คจ.. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2546). สุดยอด OTOP ไทย ความภูมิใจของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนา
ชุมชน.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการอนุรักษ์ตามแผนปฏิบัติ
21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ระหว่างประเทศ.

กษิร ชีพเป็นสุข (ผู้แปล). (2549). เล็กนั้นงาม. อี. เอฟ. ชูมาร์เกอร์ (ผู้เขียน). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิ
เด็ก.

กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล. (2557). จริยธรรมทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.

เกษม พิพัฒน์เสรีธรรม. (2547). OTOP นักสู้ชาวบ้าน-นักการตลาดชุมชน. กรุงเทพฯ : เออาร์. บิซิเนส
เพรส.

แก้วตา โรหิตรัตน์. (2562). OM ในวิสาหกิจชุมชนไทย. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาบริหารการปฏิบัติการ
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โกวิท พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สถาบัน
พระปกเกล้า.

ฐิติกาญจน์ อัครกุล, กานน คุ่มพประพันธ์, ชลิตา จุงพันธ์, กิตติ คงตุก, วาสนา ศรีปรัชญานันต์ และไอยเรศ
บุญฤทธิ์. (2561). จุดนัดพบบนเส้นขนาน: ผู้คน ชุมชน การประกอบการสังคม. กรุงเทพฯ : บริษัท
ภาพพิมพ์ จำกัด.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2550). วิสาหกิจชุมชน : กลไกเศรษฐกิจฐานราก. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิยุทธศรี ประทีปพรณรงค์. (2563). การพัฒนาอย่างยั่งยืนกับวิสาหกิจเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ : โครงการ
เอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). การจัดการและการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชน. สงขลา : สถาบัน
สันติศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2558). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน Community Economic Development.
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธีรยุทธ บุญมี. (2546). ถอดรื้อปรัชญาและศิลปะแบบตะวันตกเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : สายธาร.

นภาพร หะวานนท์. (2547). การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อชุมชนเข้มแข็ง. สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.

- นันทิยา หุตานุวัตร. (2545). **SWOT : การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สถาบัน
วิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- บัณฑิต อ่อนดำ และวริยา น้อยวงศ์ นยางค์. (2533). **ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสบการณ์
ของประเทศไทย**. สาขาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2549). **กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน**. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พรทิพย์ จิตรแห่ง. (2549). **การดำเนินงานและตำนาน OTOP พัทลุง หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์**. พัทลุง :
สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพัทลุง.
- พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. (2548). **นวัตกรรมการเรียนรู้ : คน ชุมชน และการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : โครงการ
เสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พนิตสุภา ธรรมประมวล. (2563). **การตลาดเพื่อชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ลพบุรี : คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พาลิติน, กุณเฮอร์ (2543). **สร้างนวัตกรรมการประกอบการธุรกิจแนวสร้างสรรค์. ใน เศรษฐกิจชุมชน
ทางเลือกเพื่อทางรอดของสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- รสนา โตสิตระกูล. (2528). **คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- ลั่นทม จอนจวบทรง. (2557). **การจัดการความรู้เพื่อยกระดับธุรกิจชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิมล โรมรัตน์พันธ์. (2548). **ทุนทางสังคม**. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ (2549). **เศรษฐศาสตร์ไม่ยากอย่างที่คิด**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2548). **สาระสำคัญของเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- วิทยากร เชียงกุล (2551). **มุฮัมหมัด ยูनुส : ธนาคารคนจนและรางวัลโนเบล**. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- วิภาติ กฤษณะภูติ. (2559). **การจัดการวิสาหกิจชุมชน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.
- เศรษฐสยาม. (2540). **ลัทธิบริโภคนิยมกับชุมชน**. กรุงเทพฯ : สมาพันธ์.
- สรเรณีย์ วงศ์ขุ่ม. (2554). **การวางแผนพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สายันต์ ไพรัชญกิจ. (2550). **การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน**.
กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**. กรุงเทพฯ : เอมเทรตติ้ง.
- เสรี พงศ์พิศ. (2529). **คืนสู่รากเหง้า ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ :
เทียนวรรณ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2531). **ทิศทางหมู่บ้านไทย**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2546). **วิธีคิด วิธีทำ แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). **คู่มือการทำวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2553). **ร้อยคำที่ควรรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังปัญญา.
- เสาวณี จุฬารัชนีกร. (2547). **คู่มือฝึกอบรมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
(OTOP)**. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2548). **การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะบทเรียนจากวิจัยภาคสนาม**. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- อนุก นาคะบุตร. นวัตกรรม. (2545). **ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2544). **มิติชุมชน : วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วย สิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อาภรณ์ จันทร์สมวงศ์ (บรรณาธิการ). (2544). **พลวัตชุมชนไทยในสมัยโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- เอกวินท์ ณ ถลาง.(2541). **ภูมิปัญญาชาวบ้าน : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้แก้ปัญหาของชาวบ้านไทย**. กรุงเทพฯ : มุลนิธิภูมิปัญญา.
- Bates, Alan P. (1967). **The sociological enterprise**. Boston : Houghton Mifflin.
- Irwin T. Sanders. (1958). **The community**. New York : The Renald. Press Company.
- Knight, G. (2000). Entrepreneurship and market strategy: The SMEs under globalization. **Journal of international marketing**, 8(2), 12-32.
- Lussier, R. N., & Pfeifer, S. (2001). A cross-national prediction model for business Success. **Journal of Small Business Management**, 39(3), 228-39.
- Mitchell, Helen Buss. (1999). **Roots of wisdom**. 2nd ed. Belmont, Calif. : Wadsworth Pub.
- Petrie, Charles J. (1992). **Enterprise integration modeling :proceedings of the first international conference**. Cambridge, Mass. : MIT Press.
- Poe, Jerry B. (1986). **An introduction to the American business enterprise**. 6th ed. Homewood, Ill. : Irwin.
- Ridley-Duff, Rory. (2011). **Understanding social enterprise : theory & practice**. London : SAGE.
- United Nations. (n.d.). **Sustainable Development Goals**. Retrieved from <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>.